

Stockholms tingsrätts handläggning av ett vittnes begäran om att förhör med henne vid huvudförhandling i ett brottmål skulle tas upp per telefon

---

Anmälan

AA framförde i en anmälan klagomål mot rådmannen BB:s vid Stockholms tingsrätt handläggning av hennes begäran om att vittnesförhör med henne vid en huvudförhandling i ett brottmål skulle tas upp per telefon.

AA uppgav bl.a. att BB hade uppmanat henne att ge in ett läkarintyg, vilket hon inte ville, och då gett det felaktiga intrycket att telefonförhör skulle tillåtas om hon gav in ett sådant intyg. Hon skickade in ett läkarintyg och påpekade upprepade gånger att hon inte önskade att innehållet i det skulle offentliggöras. Läkarintyget lämnades ändå bl.a. till de tilltalade i målet, trots att hon inte blivit informerad om att så skulle ske.

Utredning

Handlingar i tingsrättens mål B 18532-07 hämtades in.

Tingsrätten anmodades att inkomma med upplysningar och yttrande över handläggningen av AA:s begäran om att vittnesförhöret med henne skulle tas upp per telefon.

Tingsrätten (lagmannen CC) kom in med ett remissvar till vilket fogats yttranden av chefsrådmannen DD (utelämnas här) och BB.

BB upplyste bl.a. följande.

Under våren 2008 handlade jag ett brottmål mellan ekobrottsmyndigheten å ena och EE m fl. å andra sidan. Ekobrottsmyndigheten företrädde av kammaråklagaren FF.

Målet gällde bl. a. grovt skattebrott. Ekobrottsmyndigheten gjorde gällande att vissa aktiebolag där EE varit faktisk resp. formell ställföreträdare ej i deklarationer rätt redovisat inkomsterna. Från EE gjordes därvid gällande bl. a. i fråga om viss åtalspunkt, där AA skulle höras såsom vittne, att avtal med visst innehåll ingåtts mellan det aktuella aktiebolaget å ena och AA och hennes make å andra sidan. Det blev i målet upplyst att aktiebolagets konkursbo väckt talan mot AA och hennes make. Detta skulle medföra att AA beträffande i stort sett samma sakomständigheter kommer att höras dels såsom part i tvistemålet dels som vittne i brottmålet.

Sedan AA erhållit kallelse till huvudförhandlingen hörde hon av sig till ekobrottsmyndigheten med fråga om hon kunde höras per telefon. Frågan vidarebefordrades till tingsrätten, dit AA också lät avhöra sig. Sedan jag fått frågan ställd till mig meddelade jag att om AA av hälsoskäl ej ansåg sig kunna inställa sig till domstolens lokaler för att här höras borde hon inkomma med ett läkarintyg som behandlade frågan om varför hon ej kunde inställa sig.

Redan före den dag AA skulle höras nämnde jag i samband med förhandlingen att AA hört av sig med förfrågan om hon kunde höras per telefon. Försvaren för EE och medtilltalade i aktuell åtalspunkt ansåg det olämpligt att AA hördes per telefon utan att omständigheterna vore sådana att hon borde inställa sig i domstolens lokal för att vittna.

AA och hennes make avhörde sig till undertecknad med förfrågan om vittnesmålet. Jag svarade därvid att AA måste förete ett läkarintyg som visade varför hon ej kunde vittna inför domstolen. Vid dessa samtal har jag icke utställt något som helst löfte om att ett läkarintyg skulle komma att sekretessbeläggas. Ett av AA åberopat läkarintyg skulle dessutom under alla förhållanden komma att överlämnas till åklagaren och försvaren.

AA inkom under tiden rättegången pågick men innan hon skulle höras med ett läkarintyg. Kopia av detta överlämnades till åklagaren och försvaren. Efter dessas hörande fann rätten ej skäl att tillåta telefonförhör, varefter kammaråklagaren FF förklarade att hon avstod från vittnesmålet.

Sedan AA meddelats beslutet att kammaråklagaren FF avstått från vittnesmålet framställde AA en begäran om att återfå det läkarintyg hon ingivit.

Jag svarade att eftersom intyget ingivits och haft betydelse för en viss parts ställningstagande kunde det icke bara återsändas. AA ifrågasatte om det var möjligt att återfå de kopior som tillställts försvaren. Jag svarade att tingsrätten ej ägde rätt att begära återställande av en handling som en part fått i ett mål; däremot åtog jag mig att framföra en av AA:s framställd vädjan om att försvarens kopior av intyget måtte återsändas till henne. Vid nästa förhandlingstillfälle framförde jag vad AA till mig per telefon framfört samtidigt som jag starkt underströk att det berodde helt och hållet på de enskilda försvaren om de ville återställa erhållna kopior och att de hade rätt att behålla dessa, i målet erhållna handlingar.

Emellertid hyste samtliga försvarare förståelse för AA:s önskemål och de åtog sig att återställa kopiorna, vilket någon gjorde omedelbart, eller att förstöra erhållna kopia. Såvitt jag vet återlämnade eller förstörde försvaren frivilligt kopiorna.

Sammanfattningsvis vill jag därför anföra:

1. AA ingav ett läkarintyg till styrkande av att hon ej kunde inställa sig personligen inför domstolen.
2. AA har fått varken något som helst löfte om att läkarintyget skulle beläggas med sekretess eller något som helst löfte om att läkarintyget ej skulle företes för åklagare och/eller försvaren i målet.
3. Intyget föranledde åklagaren att återtaga begäran om AA:s hörande.
4. Läkarintyget, som beskrev en kroppslig sjukdom som drabbar en stor del av den svenska befolkningen, sekretessbelades ej enär AA ej ansågs kunna lida men av att det bibehölls offentligt.
5. Under alla omständigheter hade åklagaren och försvaren rätt att få intyget enär de hade att taga ställning till frågan om AA skulle höras och i så fall i salen eller per telefon.
6. Rätten har ej att taga ställning till varför åklagaren återtog sin begäran om vittnesförhör, ty den frågan avgör den åberopande parten exklusivt.
7. AA kan ej ha lidit någon skada av att ej blivit hörd såsom vittne.

Vid utarbetandet av detta yttrande har jag ej haft tillgång till akten i målet, innehållande bl. a. det aktuella läkarintyget och anteckningar från huvudförhandlingen,

enär domen är överklagad och akten finnes hos endera hovrätten eller Riksdagens ombudsmäns expedition.

CC anförde i huvudsak följande.

Som framgår av BB:s yttrande har han en annan uppfattning av handläggningen av frågan och vad som sagts än den som AA ger uttryck för. Det går inte att med ledning av anteckningarna på dagboksbladet dra några slutsatser om vad som har uttalats mellan BB och AA. Ord står således mot ord. Det är beklagligt att AA upplever att hon fått felaktiga besked om möjligheten att höras per telefon samt om möjligheterna att sekretessbelägga läkarintyget. Enligt min mening går det emellertid inte med säkerhet fastställa vad som sagts. Jag kan därför inte finna att det finns någon grund för att rikta kritik mot BB.

AA yttrade sig över remissvaret.

Bedömning

Inledning

Vid Stockholms tingsrätt hölls under 13 dagar i januari-mars 2008 en huvudförhandling i ett brottmål gällande bokföringsbrott m.m. AA var kallad att vittna den 7 mars. Ordförande vid huvudförhandlingen var BB.

Av utredningen har följande framkommit. I dagboksbladet är antecknat att kammaråklagaren FF vid ett telefonsamtal med företrädare för tingsrätten i början av december 2007 uppgav att AA på grund av nervositet och obehag önskade bli hörd per telefon och att åklagaren inte hade något att invända mot detta. Den 27 februari 2008 inkom till tingsrätten ett läkarintyg angående AA i vilket redogjordes för hennes hälsotillstånd och läkaren drog även vissa slutsatser i frågan hur hennes hälsotillstånd påverkas av stress. Den 3 mars uppgav åklagaren per telefon att hon vidhöll att förhör skulle hållas med AA, men att det kunde ske per telefon. Av anteckningarna från huvudförhandlingsdagen den 4 mars framgår att åklagaren senast den 6 mars skulle återkomma med besked om det vidhölls att förhör skulle hållas med AA. Den 6 mars antecknades att en av de tilltalades offentliga försvarare yrkade att AA skulle inställa sig personligen vid huvudförhandlingen. Tingsrätten beslutade samma dag att AA skulle inställa sig personligen till huvudförhandlingen. Åklagaren återkallade därefter förhöret med henne.

AA uppgav i sin anmälan till JO bl.a. att BB, sedan hennes man ringt och begärt att vittnesförhöret med henne skulle tas upp per telefon, uppmanat dem att komma in med ett läkarintyg med skälen för hennes begäran så att han skulle kunna ta ställning i frågan. BB ska då, enligt AA, ha gett intryck av att telefonförhör skulle tillåtas om hon gav in ett sådant intyg. Trots att hon och hennes man sedan vid upprepade telefonsamtal påpekade att hon ville att innehållet i läkarintyget inte skulle offentliggöras upplystes de inte om att det skulle komma att lämnas ut till någon. Intyget lämnades sedan ut till de tilltalade och deras försvarare. AA uppgav att om hon fått reda på att så skulle ske hade hon inte ha gett in något intyg.

BB har inte kommenterat AA:s uppgift om att han skulle gett intryck av att telefonförhör skulle tillåtas om ett läkarintyg gavs in men upgett att han inte lovat att läkarintyget skulle beläggas med sekretess eller att det inte skulle företes för parterna.

Som CC anført har utredningen inte helt kunnat klarlägga vad som sagts mellan BB och AA och hennes man. Jag har inte funnit det meningsfullt att utreda saken ytterligare. Jag delar dock CC:s uppfattning att det är beklagligt att AA upplever att hon fått felaktiga besked om möjligheten att höras per telefon och möjligheterna att sekretessbelägga läkarintyget.

Av BB:s upplysningar framgår emellertid att han begärt av AA att hon skulle ge in ett läkarintyg och att han sedan lämnade detta till åklagaren och försvararna. Varken BB eller tingsrätten har emellertid berört vilka rättsliga överväganden som gjordes i dessa frågor.

Åtgärden att begära in ett läkarintyg

Vid tiden för tingsrättens huvudförhandling gällde enligt 46 kap. 7 § rättegångsbalken (RB) att bevisning vid en huvudförhandling i brottmål fick tas upp per telefon om det var lämpligt med hänsyn till bevisningens art och övriga omständigheter eller om bevisupptagning enligt vanliga regler skulle medföra kostnader eller olägenheter som inte stod i rimligt förhållande till betydelsen av att bevisningen togs upp på sådant sätt.

För att det första alternativet skulle vara tillämpligt förutsattes att bevisupptagning per telefon framstod som ett från saklig synpunkt likvärdigt alternativ med bevisupptagning inför rätten. Möjligheterna till värdering av bevisningen fick inte bli lidande av att telefonförhör tilläts. Vid tillämpning av det andra alternativet fick en intresseavvägning göras som lämnade visst utrymme för att hålla telefonförhör även om ett sådant förhör inte framstod som sakligt sett likvärdigt med förhör enligt vanliga regler. En förutsättning var att syftet med muntlig bevisning blev väsentligen tillgodosett även per telefon (se prop. 1986/87:89 s. 220).

Enligt uttalanden i förarbetena hade rätten en självständig beslutanderätt i fråga om telefonförhör skulle tillåtas men stor hänsyn skulle även tas till parternas uppfattning (a. prop. s. 129 och 220). Det behandlas dock inte närmare i förarbetena vilka olika slag av olägenheter som kunde beaktas vid bedömningen. Högsta domstolen uttalade i ett avgörande att det inte kunde uteslutas att den omständigheten att en förhörsperson känner rädsla eller obehag inför ett förhör i domstol i vissa fall, direkt eller indirekt, borde kunna tillmätas viss betydelse, men anförde också att det, inte minst mot bakgrund av bestämmelserna om s.k. medhörning, fick anses uteslutet att sådana omständigheter tillmättes någon större betydelse som grund för ett beslut att ta upp förhör per telefon (NJA 1998 s. 862).

Det fanns således viss möjlighet att vid bedömningen enligt dåvarande 46 kap. 7 § RB beakta förhörspersonens obehag och rädsla för att vittna som ett skäl för att tillåta telefonförhör.

Det bör enligt min mening inte heller, vare sig enligt nuvarande eller tidigare reglering, vara uteslutet att beakta svårigheter av rent medicinskt slag som en förhörsperson kan ha att ta sig till rätten.

Sedan den 1 november 2008 gäller enligt 5 kap. 10 § RB, som ersatte bl.a. reglerna om telefonförhör, att rätten om det finns skäl för det får besluta att en förhörsperson ska delta genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Vid bedömningen av om det finns skäl för ett sådant deltagande ska särskilt beaktas bl.a. om förhörspersonen känner påtaglig rädsla för att vara närvarande i rättssalen. Vid den bedömning som då görs måste rätten göra en helhetsbedömning av situationen. Rädslan bör inte framstå som abstrakt eller obefogad (prop. 2004/05:131 s. 224). Även nu gäller att rätten har en självständig beslutanderätt men att hänsyn ska tas till parternas uppfattning.

Som jag förstår BB är det hans uppfattning att ett läkarintyg närmast regelmässigt bör inhämtas från den som på grund av "hälsoskäl" önskar höras per telefon. Detta föranleder mig att uttala följande.

När fråga uppkommer att bedöma om det finns anledning att höra viss person per telefon är situationen naturligtvis en annan än när det gäller att bedöma om ett sjukdomstillstånd utgör laga förfall för någon att delta vid ett sammanträde. I det senare fallet begärs i princip regelmässigt att ett läkarintyg ska ges in.

En domstol bör emellertid ålägga enskilda att vidta åtgärder och inkomma med material endast när det verkligen fordras för den prövning som rätten har att göra. Särskild restriktivitet bör iakttas när det gäller att begära in material av känslig natur. Ett läkarintyg innehåller uppgifter om den enskildes hälsotillstånd och andra personliga förhållanden som inte sällan kan vara av känslig natur. När intyget ges in från part föreligger sekretess enligt numera 21 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (tidigare 7 kap. 1 § sekretesslagen [1980:100]) endast om det måste antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde kommer att lida betydande men om uppgiften röjs, vilket innebär att det råder en särskilt stark presumtion för offentlighet (se prop. 2005/06:161 s. 33 f.). I förhållande till part i målet kan dessutom reglerna om partsinsyn (numera 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen) medföra att intyget, även om sekretess föreligger, ska lämnas ut.

För den bedömning som rätten ska göra i frågan om tillåtande av telefonförhör, särskilt i de fall när det gäller att bedöma om en person är rädd eller får stressrelaterade sjukdomssymtom inför deltagande i en förhandling, kan i många fall ett läkarintyg – i vilket en läkare kanske endast redogör för de symptom patienten själv uppgett – antas ha mindre betydelse. Någon tydlig skiljelinje mellan fall där telefonförhör begärs på grund av oro för att vittna, å ena sidan, och fall där medicinska skäl görs gällande, å den andra, låter sig emellertid inte alltid dras. Jag kan således inte utesluta att det i vissa fall kan vara motiverat att begära in ett läkarintyg från en förhörsperson som önskar höras per telefon.

Det finns däremot, mot bakgrund av vad jag nyss anförde, anledning att noga överväga om det i det enskilda fallet finns skäl att begära in ett läkarintyg. För att undvika att så sker i onödan framstår det som en lämplig ordning att rätten först inhämtar parternas inställning i frågan om telefonförhör ska tillåtas. I det aktuella fallet hade åklagaren tidigt uppgett sig inte ha någon erinran mot att förhöret hölls

per telefon. Såvitt framgår av utredningen tillfrågades inte försvararna om sin inställning innan intyget begärdes in från AA.

Min slutsats är således att rätten bör iaktta restriktivitet när det gäller att begära läkarintyg till stöd för ett önskemål om att höras per telefon. Att avgöra om så bör ske i det enskilda fallet är emellertid ytterst en fråga om bedömningar och jag kan inte påstå att det var fel av BB att begära in ett läkarintyg.

Utlämnandet av intyget m.m.

BB lämnade sedan ut intyget till åklagaren och försvararna. Han har uppgett att han inte lovade AA eller hennes man att intyget skulle beläggas med sekretess eller att det inte skulle lämnas ut till parterna. AA har emellertid endast uppgett att varken hon eller hennes man, när de påpekade att hon ville att innehållet i läkarintyget inte skulle offentliggöras, upplystes om att någon kunde komma att få del av det. Om en person framställer en sådan begäran måste givetvis domstolen upplysa om vad som gäller i frågan om sekretess.

BB har vidare uppgett att läkarintyget under alla förhållanden skulle överlämnas till parterna. Som jag redan framhållit har domstolen att självständigt väga betydelsen av att förhöret hålls inför rätten mot de olägenheter som förhörspersonen upplever. Inför sitt ställningstagande ska rätten hämta in och beakta parternas synpunkter i frågan. Det är givet att part kan anse det nödvändigt att få ta del av ett läkarintyg för att för sin del kunna ta ställning i frågan om telefonförhör bör tillåtas. Domstolen bör emellertid enligt min mening, även om innehållet i ett sådant läkarintyg inte omfattas av sekretess, inte utan begäran av part låta denne ta del av innehållet i ett sådant intyg.

Handläggningen av en begäran från en förhörsperson att höras per telefon bör vidare, enligt min uppfattning, inte dra ut på tiden i onödan. Förhörspersonen har ett berättigat intresse av att i rimlig tid före förhandlingen få besked om telefonförhör tillåts eller inte. I det aktuella fallet har rätten först dagen före den dag då AA skulle höras tagit ställning i frågan, trots att det redan tre månader tidigare kom till tingsrättens kännedom att hon önskade bli hörd per telefon.

Vad AA i övrigt anfört ger inte anledning till något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas med den kritik som ligger i det ovan sagda.